

**Ålands strategiska referensram för
Europeiska regionala utvecklingsfonden och
Europeiska socialfonden
2007-2013**

**Ålands landskapsregering
9.7.2007**

INLEDNING	1
MERVÄRDET AV INSATSERNA	2
DISPOSITION	3
A. BESKRIVNING AV NULÄGET	4
1. ÅLAND	4
1.1. GEOGRAFI OCH BEFOLKNING	4
1.2. DEN EKONOMISKA SITUATIONEN PÅ ÅLAND	4
1.3. FÖRETAG OCH FÖRETAGANDET	5
1.4. ARBETSMARKNADEN	5
1.5. UTBILDNINGSTRUKTUREN	6
1.6. MILJÖ OCH ENERGI	7
1.7 NULÄGESINDIKATORER	9
2. SWOT-ANALYS.....	12
2.1. STYRKOR.....	12
2.1.1. <i>Ekonomi och sysselsättning</i>	12
2.1.2. <i>Transport och kommunikation</i>	12
2.1.3. <i>Energi</i>	13
2.2. SVAGHETER	13
2.2.1. <i>Ekonomi och sysselsättning</i>	13
2.2.2. <i>Teknologi och kunskap</i>	14
2.2.3. <i>Energi och miljö</i>	14
2.2.4. <i>Infrastruktur</i>	14
2.3. HOT.....	15
2.3.1. <i>Kommunikation och ekonomi</i>	15
2.3.2. <i>Demografi och arbetsmarknad</i>	15
2.3.3. <i>Kunskap, miljö och konflikter</i>	15
2.3.4. <i>Energi</i>	16
2.4. MÖJLIGHETER	16
2.4.1. <i>Ekonomi och infrastruktur</i>	16
2.4.2. <i>Utbildning och innovation</i>	17
2.4.3. <i>Samhället och besöksnäringen</i>	17
2.4.4 <i>Energi</i>	18
3. UTVÄRDERING OCH ERFARENHETER AV ÅLANDS MÅL 2- OCH MÅL 3-PROGRAM 2000-2006.....	19
3.1. MÅL 2-PROGRAMMET 2000-2006	19
3.2. MÅL 3-PROGRAMMET 2000-2006	19
B. ÖVERGRIPANDE MÅLSÄTTNING.....	20
ÖVERENSSTÄMMELSE MED GEMENSKAPS- OCH ANNAN POLITIK	20
ÖVERENSSTÄMMELSE MED NATIONELL POLITIK.....	20
4. STRATEGIN OCH DE TVÅ OPERATIVA PROGRAMMEN	23
C. BESTÄMMELSER FÖR GENOMFÖRANDE AV PROGRAMMEN.....	24
STATSSTÖD	24
MYNDIGHETER SOM AVSES I ARTIKEL 59 (EG) 1083/2006.	24
SAMORDNING MELLAN INSATSER FINANSIERADE AV ERUF, ESF, EJFLU OCH EFF ..	25

D. FINANSIERINGSTABELLER INKL. LISSABON-MÅLEN	27
Lissabon-målen	28

Inledning

Föreliggande dokument innehåller den strategiska referensramen för användningen av strukturfonderna år 2007-2013 inom målet Regional konkurrenskraft och sysselsättning. Strategin omfattar hela Åland, NUTS II. Den övergripande strategin konkretiseras i två separata operativa program med finansiering från Europeiska regionala utvecklingsfonden och Europeiska socialfonden.

Åland är sedan år 1921 en självstyrd del av republiken Finland. Självstyrelsen regleras i självstyrelselagen¹ för Åland (FFS² 1144/91³). Självstyrelsen omfattar idag självbestämmande inom bl.a.: undervisning och kultur, hälso- och sjukvård, intern trafik, kommunalförvaltning, polis- och postväsendet, radio och television samt näringslivets främjande och sysselsättning. Frågor som berör domstolar, straffrätten, större delen av civil- och arbetsrätten samt utrikesförvaltningen är underordnade finska staten. Den ekonomiska självstyrelsen baseras på ett avräkningssystem mellan Åland och Finland som innebär att 0,45 procent av statsbudgetens inkomster från räknat upplåning överförs till Åland.

Självstyrelselagen reglerar hanteringen av EU-ärenden som faller inom Ålands behörighetsområde.⁴ Detta är bakgrunden till att Åland utformar en egen strategi och egna program.

Beredningen av den åländska strategiska referensramen för år 2007-2013 inleddes hösten år 2005 i en informell beredningsgrupp inom landskapsregeringen bestående av representanter från näringsavdelningen, utbildnings- och kulturavdelningen, finansavdelningen, arbetsförmedlingen, EU-enheten samt Interreg-sekretariatet. I februari år 2006 kontrakterades ex ante utvärderare, Ålands statistik- och utredningsbyrå i samarbete med Eurofutures, för de två operativa programmen samt för Ålands landsbygdsutvecklingsprogram med finansiering från EJFLU. Eurofutures anlätades även för att utföra de miljökonsekvensbedömningar av programmen som krävs enligt direktiv 2001/42/EG.

I juni år 2006 tillsattes två arbetsgrupper för beredning av operativa program för ERUF och ESF samt för att utarbeta förslag till administration av programmen. Partnerskapet för utformning, genomförande, övervakning och utvärdering av de operativa programmen på Åland är Ålands kommunförbund, FFC:s⁵ lokalorganisation på Åland, Ålands Handelskammare, Ålands Natur och miljö, Ålands jämställdhetsdelegation, Ålands Företagareförening, Ålands turistförbund och Ålands bildningsförbund, vilka representerar lokala och andra offentliga myndigheter, näringslivets och arbetsmarknadens organisationer, företrädare för det civila samhället, partner på miljö- och jämställdhetsområdet enligt artikel 11 (EG) nr 1083/2006.

Mellan 17.10-13.11.2006 har programförslagen varit föremål för remiss om sakinnehållet samt hörande enligt direktiv 2001/42/EG. Programförslagen och miljökonsekvensbedömningarna har sänts ut till partnerskapet och genom annons i lokaltidningarna har synpunkter begärts in från allmänheten. Dokumenten fanns också utlagda

¹Genom självstyrelselagen fastslås den nationella kompetensfördelningen mellan det åländska parlamentet; lagtinget och Finlands riksdag

² FFS = Finlands författningssamling

³ Självstyrelselagen antas i grundlagsordning av Finlands Riksdag och Ålands Lagting i enstämigt beslut. Självstyrelselagen från 1993 är den tredje självstyrelselagen.

⁴ 9 a kap. självstyrelselagen

⁵ FFC = Finlands fackförbunds centralorganisation

på landskapsregeringens hemsida. Ålands landskapsregering notifierade den 19.9.2006 SEA-direktivet 2001/42/EG genom bl.a. ÅFS 82/2006 landskapslag om miljökonsekvensbedömning och lagstiftningen trädde i kraft den 1.11.2006. De slutliga ex ante rapporterna och miljökonsekvensbedömningar för de två operativa programmen levererades i mitten av november år 2006. Synpunkter från remisser, förhandsbedömningar och MKB⁶ har beaktats i programmen.

Mervärdet av insatserna

Program/Verksamhetsområde	Fond	EU-finansiering €	Nat.fin i EU-program €*	Nat. fin. €	Textbeskrivning	Ansvarig byrå
Mål 2 Regional konkurrenskraft o sysselsättning	ERUF	3.125.552	3.125.552		2007-2013	Allmänna byrån
Budget för landskapet Åland 2007 (anslag netto)		420.424	420.424		2007	
*Näringslivets främjande/Näringslivsutveckling				1.700.000	2007	
Ålands landsbygdsutvecklingsprogram**	EJFLU	17.479.575	44.502.612		2007-2013	Jordbruksbyrån
Budget för landskapet Åland 2007 (anslag netto)		2.816.332	7.170.319		2007	
* Främjande av lantbruket				1.330.000	2007	
Åtgärdsprogram för fiskerinäringen inom landskapet Åland	EFF	3.400.488	3.400.488		2007-2013	Fiskeribyran
Budget för landskapet Åland 2007 (anslag netto)		457.406	457.406		2007	
*Främjande av fiskerinäringen				229.000	2007	
Totalt		3.694.162	8.048.149	3.259.000	2007	
Totalt för Näringsavdelningen (anslag netto exkl. EU-program)				21.322.000		
Mål 2 Regional konkurrenskraft o sysselsättning	ESF	3.125.552	3.125.552		2007-2013	Yrkesutbildningsbyrån/ Vuxenutbildningsenheten
Budget för landskapet Åland 2007 (anslag netto)		420.424	420.424		2007	
*Vuxenutbildning				839.000	2007	
Totalt		420.424	420.424	839.000		
Totalt för Utbildnings- och kulturavdelningen (anslag netto exkl. EU-program)				49.711.000		

* Ingår ej i "Nat. fin. €"

** Förslag till Landsbygdsutvecklingsprogram på Åland, godkänt av Ålands landskapsregering 18.01.2007

EU-finansieringen möjliggör för Ålands del ett ökat risktagande, framförallt inom området innovation som inkluderar experimentering. Vid enbart nationell finansiering skulle Åland i större utsträckning satsa på så kallade säkra projekt med mer förutsägbar utgång, och det skulle med största sannolikhet inte kunna bidra, i samma utsträckning som ett ökat risktagande, till en stärkt ekonomisk tillväxt. Genom risktagandet möjliggörs en förbättrad lokal innovationsförmåga och en stärkt ekonomisk tillväxt vilket också bör bidra till gemenskapens övergripande målsättningar. EU-finansieringen innebär för Åland ökade möjligheter och handlingsutrymme. Finansieringstillskottet kan också möjliggöra en förnyelse och modernisering av dagens arbetssätt och rutiner, vilket kan skapa ökad effektivitet.

Beträffande synligheten, är det också viktigt för Åland att finansieringens ursprung framkommer. Synliggörande av EU-finansierade projekt sker genom en offentlig projektkatalog på Ålands landskapsregerings hemsida, där samtliga projekt listas. Projekten men också övrig information kring möjligheterna till EU-finansiering kommer utöver Ålands landskapsregerings hemsida att synliggöras i lokal media och specifika nyhetsbrev. Projektägarna kommer naturligtvis när de godkänns att informeras om de krav på skyltning och liknande som följer med EU-finansiering. Dessa krav ska uppfyllas och därav kontrolleras projektägarna även under projektperioden. Mer specifikt kring information och kommunikation kommer att fastställas och presenteras i den separata kommunikationsplanen.

⁶ Miljökonsekvensbedömning

Disposition

Dokumentets del A utgör en nulägesbeskrivning och socioekonomisk analys av Åland samt en bedömning av styrkor, svagheter, möjligheter och hot (SWOT). Del B innehåller målsättningarna och strategin. Del C innehåller bestämmelser för genomförande och i del D presenteras de finansiella planerna. Tyngdpunkten i föreliggande dokument är del A som utgör en bas för och komplement till de två operativa program som presenteras i två separata dokument. De operativa programmen kommer i sin tur att hänvisa till föreliggande del A för en nulägesbeskrivning och analys.

A. BESKRIVNING AV NULÄGET

1. Åland

1.1. Geografi och befolkning

Åland är beläget mellan finländska och svenska fastlandet, och utgör i sin helhet ett skärgårdsområde, men trots detta görs inom landskapet en regionalpolitisk åtskillnad mellan staden Mariehamn, landsbygden och skärgården.

Landskapet består av 6 757 öar och skär⁷. Den största ön är ”fasta Åland” (huvudön)⁸ på vilken drygt 90 procent av befolkningen är bosatt⁹. Öriket består av 16 kommuner (1 stad och 15 landsbygdskommuner). Begreppet landsbygdskommuner inkluderar både kommuner som är belägna på huvudön (9 st.) och de som saknar fast vägförbindelse och som per definition kallas skärgård (6 st.), dessa har dagliga färjförbindelser till och från huvudön.

År 2005 var befolkningstätheten 17,4 invånare per km²¹⁰, vilket är lågt i jämförelse med övriga EU där Finland som enda land har en lägre siffra (17,2 invånare/km²). Befolkningen uppgår till 26 766 invånare (år 2005) varav 10 780 bor i staden Mariehamn och 15 986 på landsbygden¹¹. Ålands befolkning är en blandning av personer födda på Åland (69,6 procent av totalbefolkningen), födda i Finland (20,2 procent) och födda i Sverige (3,9 procent) vilket innebär att öriket för första gången har över 10 procent av befolkningen som är födda utanför Åland och Finland. I ett internationellt perspektiv är Åland ett öppet samhälle, exempelvis Sverige som har en stor andel av befolkningen födda utanför landet har 12 procent vilket är jämförbart med USA. På Åland är cirka 30 procent av befolkningen födda utanför Åland.

Migrationsrörelsen har till viss del samverkat med efterfrågan på arbetskraft. Under år 2005 uppgick flyttningsnettot till 205 personer, vilket var en ökning jämfört med tidigare år. Inflyttningen från, framförallt, de östeuropeiska och asiatiska länderna har ökat de senaste åren och i dagsläget finns det, inklusive svenskan, 23 språk representerade.

En åldrande befolkning är en fortsatt trend eftersom invånare i kategorin 0-14 år minskar för varje år (18,6 procent år 2000, 17,3 procent år 2005) medan en ökning sker i kategorin från 65 år och uppåt (16,4 procent år 2000, 16,8 procent år 2005). Enligt befolkningsprognosen kommer personer över 65 år att fortsätta öka i antal medan de andra två kategorierna kommer att bli mindre. Personer i arbetsför ålder (15-64 år) var 65,9 procent år 2005.

1.2. Den ekonomiska situationen på Åland

Tjänste- och servicenäringar präglar den åländska ekonomin. Den lokala marknadens ringa storlek skapar ett beroende av varu- och tjänsteutbyte med de större marknaderna i framförallt Stockholmsområdet och södra Finland.

Sjöfartsnäringen är av stor betydelse eftersom branschen ensam står för cirka 40 procent av den totala BNP. Sjöfarten är en kapitalintensiv näringsgren och detta har bidragit till en hög

⁷ varav 6 400 är större än 3 000 m²

⁸ Areal: 70 procent av totala landarealen. Avstånd: Från nordligaste till sydligaste punkten 55 km.

⁹ Finlands lantmäteriverk

¹⁰ För landsbygdsområdet är siffran 13,7 personer per km² och för skärgården är den 4,5 personer per km².

¹¹ Av landsbygdens befolkning bor 13 660 personer på fasta Åland och 2 326 i skärgården. Invånarantalet i skärgården halverades mellan 1950 och 1980, men har sedan 1990 varit tämligen stabil. Ålands statistik- och utredningsbyrå (ÅSUB), är i fortsättningen källa om inget annat anges.

BNP per person. Den hårda konkurrensen som råder inom passagerarsjöfarten på Östersjön kan påverka ekonomin negativt. På senare år har sjöfarten präglats av förändrade ägarstrukturer, konkurrensvillkor och försäljningar av fartyg till rederier utanför Östersjön. Den skattefria försäljningen är mycket viktig för färjtrafikberoende Åland och har inneburit betydande intäkter genom åren, men den har också skapat problem för landbaserade företag med handel i form av den skattegräns som finns mellan öriket och övriga EU.

På Åland finns företag och branscher som bedöms ha goda tillväxtpotentialer, och som skulle kunna komplettera sjöfarten vid en eventuell strukturomvandling. En stigande investeringsvilja och växande ambitioner att satsa på produktutveckling är positiva tecken.

BNP-tillväxten beräknas bli kring 5,5 procent år 2006 (vilket är högt i jämförelse med EU:s genomsnittliga 2,8 procent, Finlands 4,9 procent och Sveriges 4,0 procent) och beräknas för både Åland och Finland till cirka 3,0 procent för år 2007 (jämför EU 2,4 procent, Sverige 3,0 procent). Inflationstakten förväntas bli cirka 2,0 procent under år 2006, vilket innebär att den är inom ramen för de mål som är uppsatta av gemenskapen.

Landskapets inkomster; klumpsumman som utgör 0,45 procent av den finländska statsbudgeten beräknas växa under år 2007-2008 med 2-3 procent. Samtidigt beräknas den offentliga sektorns kostnadsökning i relation till BNP att minska. Kommunerna förutspås ha en fortsatt svag inkomstutveckling p.g.a. sviktande skatteinkomster från företagen och en åldrande befolkning.

1.3. Företag och företagandet

Generellt sett är intresset för egenföretagande stort på mindre orter eftersom detta bl.a. kan utgöra ett alternativ till arbetslöshet. Antalet egenföretagare har dock minskat under de senaste åren. Åland hade 9,7 företag per 1000 anställda år 2003 vilket är i nivå med liknande ekonomier som Gotland (12,3) och Bornholm (8,7)¹².

Det finns 2043 företag på Åland, varav 990 är belägna på landsbygden, 228 i skärgården och 825 i Mariehamn. Det finns främst små och medelstora företag. 1740 stycken av företagen har 0-4 anställda, varav många är enmansföretag. Rederier, banker och försäkringsbolag är de företagsbranscher som representerar en majoritet av de 24 åländska företag som har över 50 anställda. Uppskattningsvis finns dessutom 1000 verksamma jordbruksföretag, vilka utgör en viktig del av landsbygdens sysselsättning.

År 2004 var antalet nyetableringar sammanlagt 158 stycken (40 inom företagstjänster och 23 inom personliga tjänster), vilket återspeglar tjänstesektorns fortsatta dominans inom näringslivet. Andelen nedlagda företag uppgick samma år till 118 (27 inom företagstjänster och 25 inom handel) vilket ger ett överskott på 26 nya företag.

1.4. Arbetsmarknaden

Den sysselsatta arbetskraften var 13 107 personer den 31.12.2003. I jämförelse med övriga EU är totala sysselsättningsgraden på 77,1 procent hög (jämför EU totalt 63,8 procent, Sverige 72,5 procent och Finland 68,4 procent) och skillnaden mellan könen marginell, 77,0 procent av kvinnorna (EU 56,3 procent, Sverige 70,4 procent och Finland 66,5 procent) och 77,2 procent av männen (EU 71,3 procent, Sverige 74,4 procent och Finland 70,3 procent). Män och kvinnor återfinns i stor utsträckning inom olika branscher och yrken, kvinnor främst

¹² Nordregio, rapport 1:2006 ”How to make a living in Insular areas – Six nordic cases”

inom hälso- och sjukvård och den sociala sektorn, män är i majoritet inom transport och industri. Beskattnings- och inkomststatistiken, för både förvärvs- och kapitalinkomster, visar skillnader mellan könen, männen är en majoritet i de högre inkomstklasserna medan kvinnorna återfinns i större utsträckning i de lägre. Löneskillnader skiftar mellan offentlig sektor där kvinnor tjänar cirka 85 procent av männens lön och den privata sektorn där kvinnor i genomsnitt tjänar 78,5 procent av männens lön (jämför EU totalt oberoende av sektor 85 procent).

Näringslivet har under de senaste 20 åren haft en positiv utveckling på sysselsättningsfronten. De främsta arbetsgivarna finns inom samhällstjänstesektorn (35,8 procent) och transportsektorn inklusive sjöfarten¹³ (17,9 procent). Branscher som finans, fastighet, IT och försäkring har sedan år 1960 (1,2 procent) haft en stark tillväxt och sysselsätter idag cirka 8,6 procent av arbetskraften. Industrin är, i jämförelse med andra regioner, småskalig men har trots detta haft en relativt konstant nivå av antalet sysselsatta (9,6 procent år 2003). Jord- och skogsbruk, samt fiske (primärnäringarna) har haft en markant nedgång från 11,3 procent år 1990 till 5,1 procent år 2003.

Mer än hälften av de sysselsatta arbetar i Mariehamn, vilket resulterar i att många pendlar från landsbygden (55,5 procent) till arbetet dagligen. Stadens invånare arbetar främst inom den stora tjänstesektorn (40,6 procent). Primärnäringarna sysselsätter, i jämförelse med Mariehamns 0,5 procent, en stor del av skärgårdens (cirka 20 procent) och landsbygdens arbetskraft (20-25 procent). Övriga näringsgrenar har mer variation beträffande arbetskraftens hemkommuner.

Åldersmässigt kan det utifrån statistiken konstateras att hotell- och restaurang samt handel är branscher med många unga arbetstagare medan genomsnittsåldern är högre inom primärnäringarna. Antalet egenföretagare har minskat inom samtliga branscher medan de offentligt anställda blivit fler.

Arbetslösheten har, med undantag från lågkonjunkturen i början av 1990-talet varit låg. År 2005 var den totala arbetslösheten 2,6 procent, vilket är betydligt lägre än snittet i övriga EU 8,8 procent, Finland 8,4 procent och Sverige 7,8 procent¹⁴. Fördelningen mellan könen är män 3,0 procent (jämför EU 7,9 procent, Finland 8,2 procent och Sverige 7,9 procent) och kvinnor 2,1 procent (jämför EU 9,9 procent, Finland 8,6 procent och Sverige 7,7 procent). Flest arbetslösa finns i ålderskategorierna 16-24 år (4,1 procent) och 55-64 år. Bland personer med psykisk alternativt fysisk funktionsnedsättning är antalet arbetslösa cirka 250 st/år. Arbetslösheten bland inflyttade/invandrare från utomnordiska länder är cirka 120-150 st/år, men inom detta område finns ett stort mörkertal.¹⁵ Tjänste- och serviceyrken samt hälso- och sjukvård hade december år 2005 flest lediga arbetsplatser medan de flesta arbetssökande återfanns inom tjänstesektorn, kommersiellt och administrativt arbete samt transport.

1.5. Utbildningsstrukturen

I internationell jämförelse är befolkningen relativt lågutbildade, både beträffande utbildningens längd och nivå. Under de senaste 20 åren har antalet ålänningar som bedriver högskolestudier ökat. Utifrån en undersökning gjord av ÅSUB år 2006 är 17 procent av ålänningarna mellan 25-60 år högskoleutbildade medan cirka 50 procent inte har någon

¹³ De i Mariehamn registrerade rederierna inom passagerartrafiken höjer antalet arbetsplatser inom samfärdseln, men endast en femtedel av sjömännen är bosatta på Åland.

¹⁴ EUROSTAT

¹⁵ Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet

eftergymnasial utbildning. År 2004 hade 35,3 procent examen från gymnasialstadiet (fördelning män 34,8 procent kvinnor 35,3 procent) och 21,6 procent av befolkningen hade en högskoleutbildning (fördelningen: kvinnor 20,9 procent, män 22,4 procent).

På gymnasialstadienivå finns både allmänna och yrkesinriktad utbildningsalternativ medan det på högskolenivå enbart finns yrkesinriktade utbildningar. Grund- och yrkesutbildning inom servicebranscher och hälso- och socialvård är idag de dominerande utbildningarna, detta eftersom utbildningsstrukturen framförallt tidigare varit en återspeglning av näringsstrukturen. Återspeglningen har medfört att val av utbildning i stor utsträckning varit beroende av vad arbetsmarknaden efterfrågat. Idag är det vanligare att valet av utbildning görs på basen av individens intresse framför samhällets behov. Strukturen och utbudet av vuxenutbildning på Åland är i dagsläget inte fullt utvecklad.

Majoriteten av ålänningarna utbildar sig på Åland men det har blivit vanligare att bedriva studier i framförallt Sverige men också i Finland. Eftergymnasial utbildning är den nivå som främst kräver extern assistans för att hantera det behov och den efterfrågan som finns medan öriket är självförsörjande på de lägre nivåerna. Eftersom många väljer att studera på annan ort är det vanligt att de stannar och arbetar utanför Åland. Antalet hemvändande med rätt sakkunskap och/eller formell kompetens motsvarar oftast inte det antal som efterfrågas på arbetsmarknaden vilket på senare tid har resulterat i riktad reklam, kampanjer, mässor och liknande åtgärder för att attrahera arbetskraft utifrån, för att täcka den efterfrågan som finns.

Beträffande fortbildning har en tredjedel av de anställda i åldern 20-24 år fortbildat sig under det senaste året. Inom ålderskategorin 25-60 år hade nästan hälften av de anställda fortbildat sig under det senaste året. Skillnader finns mellan den offentliga och privata sektorn, drygt 54 procent av de offentliganställda och 45 procent av de privatanställda har genomgått någon form av fortbildning under det senaste året, vilket är högt i jämförelse med EU:s totala (oberoende av sektor) 10,2 procent, Finlands 22,5 procent och Sveriges 32,1 procent. I en undersökning framkom det att kvinnor är mer intresserade av längre utbildningar (54 procent av kvinnorna önskar utbildningar längre än 6 månader jämfört med 34 procent av männen). Det kunde också konstateras att högskoleutbildade fortbildar sig i större utsträckning (8 av 10) än de som saknar högskoleexamen (4 av 10).

1.6. Miljö och energi¹⁶

Åland är till följd av sitt läge mitt i Östersjön sårbart. Flera av de allvarligaste globala miljöproblemen såsom luftföroreningar, eutrofiering, försurning, uttunnningen av ozonskiktet och drivhuseffekten är av gränsöverskridande karaktär. Ålands hav- och landarealer utsätts årligen för mängder av utsläpp och avfall.

En frisk och ren vattenmiljö är av avgörande betydelse. Det är viktigt att vattenmiljön förbättras för att bevara artrikedomen och den biologiska mångfalden. Fiskerinäringens och turismens utvecklingsmöjligheter är beroende av en ren havsmiljö likaväl som ålänningarnas trivsel, rekreativsmöjligheter och en allsidig användning av mark och vatten. Den lokala övergödningen är ur många perspektiv ett allvarligt hot eftersom den bidrar till ökad algblomning, igenslamning av stränder, syrefria bottnar och förändringar i fiskförekomster. Därför är det av stor vikt att investeringar rörande nybyggnation, utbyggnad och modernisering, särskilt i avsikt för att minska de negativa miljöeffekterna uppmuntras.

¹⁶ Miljöhandlingsprogram för Åland 2005-2008, Meddelande från Ålands landskapsregering nr 3/2004-2005.

Landskapsregeringen utformade år 2005 ett miljöhandlingsprogram som inbegriper dess långsiktiga miljöåtaganden. Miljöstöd från samhället ska bl.a. beviljas endast för åtgärder som syftar till att avhjälpa eller förebygga skador på den fysiska miljön eller naturresurserna eller till att främja en miljöanpassad användning av dessa. Målet med landskapsregeringens miljöhandlingsprogram är att skapa ett ekologiskt, ekonomiskt och socialt hållbart samhälle. I landskapsregeringens ”Miljöhandlingsprogram för Åland 2005-2008” uppställs såväl övergripande som områdesspecifika målsättningar och konkreta åtgärder för miljöarbetet inom delområdena vatten, mark, luft och klimatförändringar samt kretslopp. De lokala utsläppen av övergödande ämnen såsom kväve och fosfor bör reduceras. Särskilt avgörande är utsläppsminskningar inom fiskodling, jordbruk och enskilda avlopp. Fiskodlingarna bidrar till stor del till övergödningen av de lokala vattenområdena och en minskning av dessa utsläpp är nödvändig. Fosfor- och kväveutsläppen från fiskodlingarna skall minskas med 80 procent och jordbruken med 20 procent fram till år 2015.

Sedan år 2000 har landskapet deltagit i det europeiska nätverket Natura 2000. För närvarande finns 44 naturreservat, vilkas landareal omfattar cirka 1 procent av landskapets totala landareal. De flesta naturreservaten är små, därför bör befintliga reservat i mån av möjlighet förstöras. När Natura 2000-programmet förverkligas, troligen under år 2007, kommer ca 2 600 hektar eller 1,8 procent av landskapets totala landareal att vara naturskyddad. Ett fortsatt förverkligande av Natura 2000-programmet medför en fortsättningsvis rik och oexploaterad miljö.

Landskapets övergripande målsättningen med miljöarbete är att nå en hållbar utveckling och att skydda miljön. En central del av detta är den fortsatta utvecklingen av de förnyelsebara energikällorna; biobränslen, bergvärme och vindkraft. Detta skall möjliggöra en förbättrad närmiljö vilket kommer att ha en positiv inverkan på såväl lokalbefolkningen som den åländska besöksnäringen. Samhället är beroende av störningsfri energitillförsel och Åland är mycket sårbart p.g.a. beroendet av energiproducenter utifrån. Framförallt överförs elenergi via ”Sverigekabeln” och år 2004 importerades 83 procent från Sverige, 7 procent från Finland och resterande producerades lokalt. De lokala producenterna försöker utöka användandet av lokala alternativa energikällor som t.ex. biokraft och vindkraft. I dagsläget produceras 30 procent av den lokala fjärrvärmeproduktionen med hjälp av biokraft. De 16 vindkraftverk som finns i dagsläget producerar 6 procent av den totala elkonsumentionen.¹⁷

¹⁷ ”Försörjningsberedskapen på Åland år 2005”, Försörjningsberedskapscentralen 2005

1.7 Nulägesindikatorer

Nedan sammanfattas de mest relevanta socioekonomiska data som beskriver utgångsläget. Syftet med nedanstående fakta är också att skapa ett underlag inför valet av övergripande programmålsindikatorer.

Geografi och befolkning

- Befolkning (år 2005): 26.766 invånare, varav Mariehamn 10 780, landsbygden 13.660 och skärgården 2.326.
- Befolkningsstäthet (år 2005): 17,4 invånare/km²
 - Finland (år 2005): 17,2 invånare/km²
 - Sverige (år 2005): 22,0 invånare/km²
- Befolkningens åldersfördelning (år 2005)
 - 0-14 år 17,3 procent
 - 15-64 år 65,9 procent
 - 65 + år 16,8 procent
- Antal språk representerade på Åland (år 2005): 23 stycken.
- Invånare från 74 olika länder (år 2005)
 - boende från utomnordiska länder 790 stycken
- Inflyttning (år 2005) 844 stycken.
- Utflyttning (år 2005): 639 stycken
 - Inflyttade fördelat på språk (år 2005):
 - Svenskspråkiga ökade med 114 personer (totalt 24.636 personer eller 92 procent)
 - Finskspråkiga ökade med 5 personer (totalt 1.344 personer eller 5 procent)
 - Andra språk ökade med 117 personer (totalt 786 personer eller 2,9 procent)

Ekonomi

- Transporttjänster inklusive sjöfarten är viktigaste exporten och bidrog år 2002 med 38,5 procent av BNP.
- Beräknad BNP-tillväxt: År 2006: drygt 5 %, År 2007: drygt 3 %

Företagandet

- Antal företag (år 2004): 2.043 st., Mariehamn: 825, landsbygden: 990, skärgården: 228.
- Finns cirka 1.000 verksamma jordbruksföretag.
- Företag per 1.000 anställda: 9,7 företag/1000 anställda år 2003
- År 2004 startades 158 nya företag, majoriteten inom företagstjänster (40st)
- År 2004 lades 118 företag ned, majoriteten inom företagstjänster (27 st).
- Cirka 75 procent av företagen har färre än 4 anställda.

Arbetsmarknaden

- Sysselsättningsgrad (år 2003):
 - Totalt för Åland: 77,1 procent, män 77,2 procent, kvinnor 77,0 procent
 - Totalt för hela EU: 63,8 procent, män 71,3 procent, kvinnor 56,3 procent
 - Totalt för Sverige: 72,5 procent, män 74,4 procent, kvinnor 70,4 procent
 - Totalt för Finland: 68,4 procent, män 70,3 procent, kvinnor 66,5 procent

- Regionala skillnader i sysselsättning (år 2003):
 - Samhällstjänster är störst inom samtliga regioner (Mariehamn 40,6 procent, landsbygden 32,9 procent och skärgården 29,3 procent). Nedan följer de två näst största näringsgrenarna i de olika regionerna:
 - Skärgården: transport (22,8 procent) och jordbruk (15,6 procent)
 - Landsbygden: transport (16,7 procent) och handel (13,1 procent)
 - Mariehamn: transport (18,5 procent) och handel (14,2 procent)
- Löneskillnader mellan könen (år 2004):
 - Privata sektorn: Kvinnors lön motsvarar 78,5 procent av männens, kvinnors arbetstid är i snitt 2,6 procent kortare.
 - Offentliga sektorn: Kvinnors totala lön motsvarar 85,2 procent av männens.
 - Genomsnitt för hela EU totalt: kvinnors totala lön motsvarar 85 procent av männens.
- Löneökning av totala timlönen mellan år 2002 – år 2004: Total 5,4 procent, män 5,4 procent och kvinnor 5,3 procent.
 - Största ökningen inom branschen övriga tjänster (8,6 procent)
 - Lägsta ökningen inom branscherna energi- och vattenförsörjning (2,6 procent) och transport, telekommunikation och post (3,3 procent)
- Antal arbetslösa år 2005: 346 st. (2,6 procent).
 - Antal långtidsarbetslösa (över 6 månader) (2005) totalt 60 st (0,4 procent)
 - Genomsnitt för hela EU (över 12 månader): 3,9 procent, Sverige 1,2 procent, Finland 2,2 procent
 - Antal arbetslösa ungdomar var år 2005 i genomsnitt 56 stycken (32 män, 24 kvinnor)
- Utanför arbete
 - Antal med funktionsnedsättning¹⁸ ca 250 st/år
 - Antal inflyttade/invandrare från utomnordiska länder ca 120-150 st/år
- Arbetslöshet (år 2005) högst för män i åldrarna 16-24 år (4 procent) och 55-64år (2,5 procent)
- Arbetslöshetsgrad (år 2005):
 - Totalt: 2,6 procent (jämför, hela EU 8,8 procent, Sverige 7,8 procent, Finland 8,4 procent),
 - Män 3,0 procent (hela EU 7,9 procent, Sverige 7,9 procent, Finland 8,2 procent)
 - Kvinnor 2,1 procent (hela EU 9,9 procent, Sverige 7,7 procent, Finland 8,6 procent)
 - Öppen: 2,3 procent. Män 2,6 procent, kvinnor 1,9 procent
 - Total arbetslöshetsgrad för ungdomar 4,1 procent
- Antal lediga arbetsplatser år 2005: 227 st.
 - Flest lediga arbetsplatser inom tjänster (86 st) och hälsovård och socialt arbete (47 st).
 - Flest arbetslösa inom tjänster (46 st) och administrativt arbete (27 st)

¹⁸ Inkluderar både psykiska och fysiska funktionsnedsättningar.

Utbildningsstrukturen

- Andel högskoleutbildade ålänningar mellan 25-60 år: 17 procent (år 2006), majoriteten inom sociala sektorn och teknik- och kommunikationssektorn.
- Andel ålänningar med högskoleexamen baserat på land där examen avlagts (år 2006) (ålder 25-60 år)
 - Finland 10 procent
 - Sverige 5,8 procent
 - Åland 0,5 procent
 - Övriga världen 0,5 procent
- År 2005 bedrev 906 ålänningar högskolestudier på annan ort, majoriteten i Sverige.
- År 2004 hade 35,3 procent utbildning på gymnasialstadienivå (fördelning män 34,8 procent kvinnor 35,3 procent).
- År 2004 hade 21,6 procent av befolkningen högskoleutbildning (fördelningen: kvinnor 20,9 procent, män 22,4 procent).
- Cirka 50 procent av befolkningen saknar helt eftergymnasial utbildning.
- Fortbildning/livslångt lärande (år 2006) (jämförelse offentlig sektor (Off.) och privat sektor (Priv.))
 - Fortbildat sig: Off. 54 procent (kvinnor 53 procent, män 55 procent)
Priv. 44 procent (kvinnor 38 procent, män 49 procent)
 - Erbjudits fortbildning: Off. 56 procent (kvinnor 55 procent, män 59 procent)
Priv. 43 procent (kvinnor 35 procent, män 47 procent)
 - Har behov av fortbildning: Off. 59 procent (kvinnor 58 procent, män 60 procent). Priv. 53 procent (kvinnor 50 procent, män 55 procent)
- Fortbildning/livslångt lärande i EU (år 2005)
 - Hela EU 10,2 procent (kvinnor 11 procent, män 9,4 procent)
 - Sverige: 32,1 procent (kvinnor 36,5 procent, män 27,9 procent)
 - Finland: 22,5 procent (kvinnor 26,1 procent män 19,0 procent)

Miljö och energi

- Åland är till stor del beroende av externa aktörer för energiförsörjningen.
- Elenergiförsörjningen (år 2004): 83 procent av elenergin importeras från Sverige, 7 procent från Finland och resterande produceras lokalt.
- Förnyelsebara energikällor: 16 stycken vindkraftverk (står för 6 procent av elenergiförsörjningen idag) och bioenergi (står för 30 procent inom uppvärmningssektorn).

2. SWOT-analys

Förutsättningarna för Åland har sammanfattats i en SWOT-analys. SWOT är en förkortning av de engelska orden Strengths = Styrkor, Weaknesses = Svagheter, Opportunities = möjligheter och Threats = hot. Analysen syftar till att ge ett underlag för de strategiska prioriteringar som programmen kommer att utformas kring.

2.1. Styrkor

2.1.1. Ekonomi och sysselsättning

Den lokala ekonomin befinner sig i en högkonjunktur med en förhållandevis stark tillväxttrend. Bidragande faktorer är det centrala läget i Östersjön, närheten till relativt stora marknader i Sverige och Finland, men också den höga sysselsättningen och låga arbetslösheten. Till de starka sidorna beträffande situationen på arbetsmarknaden hör den, i jämförelse med andra strukturfondsområden, låga arbetslösheten. Orsaker till den låga arbetslösheten kan bl.a. vara marknadens ständiga expansion, vilket resulterar i en ökad arbetskraftsefterfrågan, men det har också tidvis funnits ett visst samband mellan migration och arbetslöshet. Det finns ett utbrett egenföretagande och detta skapar en förutsättning för hög sysselsättning.

Det centrala läget och behovet av passagerar- och transporttrafik har skapat en varierande spetskompetens inom områdena sjöfart, turism, logistik, bank och försäkring samt organisation. Denna kompetens erbjuder en unik möjlighet för små- och medelstora företag, vilket kan skapa en grogrund för en initiativrik entreprenörsanda.

Förhandlingarna som föranledde Ålands medlemskap i gemenskapen resulterade i ett undantag, där öriket räknas som ett tredjeland och har därför möjligheten att bibehålla den viktiga skattefria försäljningen på färjorna som trafikerar öriket. Undantaget åstadkom således att de för service- och produktionsindustrin viktiga kommunikationerna till de närliggande regionerna bibehölls på samma nivå som före anslutningen till unionen. Detta har påverkat tillväxten för bl.a. primärnäringarna, råvaruproduktion och livsmedelsindustrin. Styrkan är att de täta kommunikationerna med de närliggande regionerna underlättar logistiken för primärnäringarna och produktionsindustrin.

2.1.2. Transport och kommunikation

I jämförelse med många liknande ö-regioner är transport- och kommunikationsstrukturen välutbyggd. Genom taxfreeförsäljningen har Åland kommit att bli en sjöfartsnod i norra Östersjön med vältrafikerade hamnar som följd. Turtätheten och kapaciteten i trafiken till och från öriket är i stort sett tillfredsställande för det åländska näringslivet.

Det finns en stark sjöfartstradition som skapat en bred kunskapsbas. Näringslivet är av direkt betydelse för såväl sysselsättningen som samhällsekonomin i sin helhet. Sjöfartsnäringslivet är avgörande för det landbaserade näringslivet. Då Åland är ett handelsberoende samhälle, är täta kontakter med kringliggande marknader nödvändiga för att upprätthålla ett fördelaktigt företagsklimat.

Vägnätet är välstrukturerat med landsvägar och landskapsfärjor som trafikerar regelbundet mellan de olika öarna. Landskapsfärjorna utgör en livsnerv för hela öriket och är en av

orsakerna till att det idag finns en levande skärgård. Infrastrukturen är i allmänhet god med en utbredd tillgång till bredband och mobiltelefoni, vilket märks på den växande IT-sektorn.

2.1.3. Energi

Åland har gynnsamma klimat- och väderförhållanden för ökad användning av lokala förnyelsebara energikällor. Bara en liten del av potentialen utnyttjas dock i dagens läge. Prisstegringar på fossilbränsle och teknikutvecklingen inom området gynnar omställning av energiproduktion, varför nyttjandegraden beräknas stiga. Åland kan även vara intressant som testområde eftersom det är fysiskt begränsat både till areal och befolkning. Det är därmed enklare att göra utvärderingar av försök jämfört med större och mera sammansatta regioner. Detta kan bidra till ökad lokalkunskap och samarbete som i sin tur kan bidra till nya näringar.

2.2. Svagheter

2.2.1. Ekonomi och sysselsättning

I landsbygdsområdet och särskilt i skärgården är jordbrukets tillbakagång ett strukturellt och regionalpolitiskt problem. Den lokala produktionsindustrin karaktäriseras av en relativt låg förädlingsgrad, vilket innebär en hårdare konkurrens p.g.a. ett stort antal producenter med likvärdiga produkter¹⁹. En högre förädlingsgrad innebär oftast ett minskat antal konkurrenter vilket resulterar i ett högre pris och ökade inkomster. Ett högt förädlingsvärde ökar generellt sett kunskapsinnehållet i produktionen vilket kan betyda en kontinuerlig produktutveckling med bibehållen och eventuellt förstärkt marknadsandel som följd.

De flesta företag i landsbygdsregionen har få anställda, vilket skapar problem då de inte har möjlighet att konkurrera med större aktörer på marknaden. De största enskilda arbetsgivarna återfinns inom sjöfartsnäringen. Det ensidiga beroendet av sjöfartsnäringen tillför en osäkerhet för stora delar av samhället. Många företag är direkt eller indirekt beroende av näringen och på så vis påverkas hela regionen av eventuella strukturförändringar. En eventuell utflygning av handelsflottan kan inverka negativt dels på sysselsättningen och dels på den regionala tillväxten som helhet.

Under de senaste decennierna har den offentliga sektorn ökat i förhållande till den privata. Mellan år 1990-2002 steg andelen offentlig anställda från 25 procent till 36 procent medan andelen sysselsatta inom den privata sjönk från 75 procent till 64 procent. Vid en eventuell lågkonjunktur kan en sådan utveckling bli problematisk och även hämma den tillväxttrend som nu kan skönjas.

Ett ökat antal inflyttade från utomnordiska länder resulterar också i en ökad andel arbetslösa inflyttade/invandrare som kan ha bristande språkkunskaper och olika bakgrund. Eftersom denna grupp är relativt liten i jämförelse med liknande grupper i större regioner, samt att individernas bakgrund är relativt diversifierade, krävs det individuella insatser för varje person. Detta blir i längden betydligt kostsammare än de volyminsatser som delvis kan implementeras i större regioner.

Då den ekonomiska autonomin är begränsad uppkommer vissa problem att anpassa skatter efter situationen på Åland i allmänhet. Detta resulterar i en beskattningsstruktur som är utformad efter de förhållanden som råder i Finland och som inte nödvändigtvis existerar på Åland.

¹⁹ I detta dokument inbegriper begreppet produkt både produkter och tjänster.

2.2.2. Teknologi och kunskap

Befolkningens utbildningsnivå och delvis felaktiga kompetensprofil uppfyller inte alltid de kvalifikationer som efterfrågas i de expansiva delarna av ekonomin. En svaghet är de begränsade lokala möjligheterna att erbjuda fort- och vidareutbildning till vuxna. Klyftan mellan utbud och efterfrågan av arbetskraft kan resultera i matchningsproblem. Detta gör att företagen riskerar att inte utvecklas i samma takt som omgivande regioner vilket kan ha sämre konkurrenskraft som följd.

Näringslivets teknologinivå är till synes osofistikerat. Den ringa förädlingsgraden inom den landbaserade servicesektorn och produktionsindustrin är en svaghet för örikets konkurrenskraft. Företagens småskalighet innebär att forskningsgraden är låg och möjligheterna att få fram patenterade eller unika produkter är få.

2.2.3. Energi och miljö

Åland är till följd av sin placering mitt i Östersjön sårbart. Den lokala övergödningen är en allvarlig svaghet eftersom den bidrar till ökad algblomning, igenslamning av stränder, syrefria bottenar och förändringar i fiskeförekomster.

Produktionen för den primära energiförsörjningen sker i hög grad utanför Åland. Detta innebär avsaknad av möjligheter att konkurrera och kräver i dagsläget en anpassning till de villkor som externa producenter ställer. Den främsta energikällan är fossilbränslebaserad. Där utöver importeras elenergi. Som reservkälla används i första hand turbinanläggningar vars bränsleförsörjning är fossilbaserad. De förnyelsebara energikällor som används är främst vindkraft och bioenergi, marknadsandelarna för dessa är i dagsläget mycket små.

Höga investeringskostnader gör det svårt för ny energiproduktion att konkurrera med redan etablerade aktörer. Den geografiska spridningen av bosättningen gör att samordningseffekter inte alltid kan utnyttjas effektivt, detta gäller såväl uppvärmning av fastigheter som transportsektorn.

2.2.4. Infrastruktur

Ålands läge innebär ett behov av goda kommunikationer med närområdena. Den lokala marknadens storlek gör att företag, för att kunna förbättras och öka konkurrenskraften, måste in på de större marknaderna i t.ex. Sverige och Finland vilket kräver goda kommunikationer. Dagliga färj- och flygförbindelser krävs för att kunna uppehålla goda relationer och snabba transporter är ett incitament inte bara för exportindustrin utan även för den privata sektorn, således är täta flygförbindelser med de närliggande regionerna en kärnfråga. Idag är flygförbindelserna inte tillräckliga med ett fåtal turer per dag. Utvecklingen av flygtrafiken bör därför fortgå eftersom den utgör en grundförutsättning för det lokala näringslivets konkurrenskraft.

2.3. Hot

2.3.1. Kommunikation och ekonomi

Sjöfartsindustrins dominans kan på sikt bli ett hot för den åländska ekonomin. Idag är sjöfarten ett av de starkaste korten öriket har i den internationella konkurrensen, men den hårt konkurrensutsatta sjöfartsnäringens överlevnad är beroende av utvecklingen i den svenska, finländska och estniska sjöfartspolitikerna. Förändringar i beskattningen av sjöfartsnäringen i dessa stater kommer att få direkta eller indirekta konsekvenser för Åland eftersom det kan resultera i utflaggningar av handelsflottan. I ett sådant scenario skulle öriket drabbas hårt.

Turismen är en konjunkturkänslig bransch vid sidan av de stora säsongsmässiga variationerna. Beroendet av turistnäringen innebär att konjunkturskiftningar i Sverige och Finland är direkt kännbara på Åland.

Närheten till länder med lägre kostnadsnivå utgör en annan hotbild. Åländska företag som vill sänka kostnaderna kan attraheras av närliggande regioner med betydligt lägre kostnadsnivåer. De åländska arbetstagarna kan inte på likartade villkor konkurrera med låglöneländer vilket kan betyda att företag inom service- och industrisektorn överväger utlokalisering.

De osäkra flygförbindelserna är en nackdel för de omvärldsberoende delarna av ekonomin med täta affärskontakter utanför Åland. Den lukrativa affärsturismen kan också påverkas negativt av det bristande utbudet av flygförbindelser.

2.3.2. Demografi och arbetsmarknad

Arbetsmarknaden kommer under de närmsta åren att stå inför ett generationsskifte. Pensionsavgångarna kan betyda en begynnande arbetskraftbrist och kan på sikt hämma en fortsatt expansion av den lokala ekonomin.

Nya arbetstagare tillför ny kunskap och nya arbetsmetoder samt nya sätt att organisera arbetet. Den svårighet som finns att attrahera arbetskraft med formell kompetens och/eller sakkunskap kan på längre sikt betyda förlorad konkurrenskraft. I framtiden kommer det att finnas ett ökat behov av både yrkesutbildade och högskoleutbildade för att kunna möta och uppfylla de krav som finns på marknaden idag. Initiativkraft och framåtanda är viktiga beståndsdelar även under ekonomiskt gynnsamma perioder för att inte organisationer skall stagnera i utvecklingen.

Jordbruket har under de senaste decennierna minskat vilket inneburit en avfolkning i vissa delar av landskapet. Utflyttning från de perifera delarna av landsbygden såsom skärgården och randkommunerna innebär påfrestningar för de lokala administrationerna. Detta utgör ett hot då många kommuner har en åldrande befolkning vilket leder till högre sociala utgifter som belastar de offentliga finanserna.

2.3.3. Kunskap, miljö och konflikter

Den allmänna utbildningsnivån är fortfarande låg och det finns en efterfrågan på yrkesutbildad arbetskraft. Konsekvenserna kan bli en brist på rätt sakkunskap och/eller formell kompetens, vilket kan hämma företagets konkurrensförmåga på den internationella marknaden.

Den låga förädlingsgraden inom den åländska exporten innebär lägre marginaler för producenterna, vilket på sikt kommer att utgöra ett hot. En låg förädlingsgrad innebär minskat kunskapsinnehåll i produktionen vilket kräver mindre kvalificerad personal. Detta medför en

ökad risk för att företagen flyttar produktionen till närliggande länder med lägre kostnadsnivåer som t.ex. Baltikum och östra delarna av Europa.

Omlokaliseringar och nedläggning av industrin är de reella hoten för ekonomin om utvecklingen mot ett kunskapssamhälle misslyckas.

Trots att den åländska miljön är attraktiv finns en del påtagliga hot mot såväl vattenmiljön som naturmiljön. Beroendet av en attraktiv miljö gör att miljöförsämringar utgör ett hot i dubbel bemärkelse. Det är svårt att förutsäga när en ytterligare försämring av vatten- och kulturmiljön leder till en nedgång i turistströmmarna och att öriket förlorar en betydande del av sin dragningskraft som boendemiljö.

Idag finns det inte några påtagliga strukturförändringar men denna situation kan förändras på sikt. Inflyttningen har ökat under de senaste 10 åren vilket har resulterat i ett stigande antal inflyttade som inte behärskar det svenska språket, detta kan ge upphov till utmaningar i integrationsarbetet. Befolkningens stigande medelålder kan på sikt innebära ett potentiellt strukturförändringshot med arbetskraftsbrist inom vissa sektorer samt en eventuell intressekonflikt beträffande allokeringen av offentliga medel mellan områden som äldreomsorg och sjukvård samt barn-dagvård och utbildning.

2.3.4. Energi

Energianvändningen ökar årligen, vilket tär på naturresurser och miljö både i produktions- och konsumtionsledet. I dagsläget är största delen energi som förbrukas importerad. Eftersom egenproduktionen är liten i jämförelse med vad som förbrukas saknas riktiga möjligheter till att förhandla om priset på produkterna. Sammantaget är Åland liksom övriga Europa hänvisade till import av fossilbaserade produkter som produceras utanför unionen.

2.4. Möjligheter

2.4.1. Ekonomi och infrastruktur

Den åländska ekonomin är fylld av potential. Närheten till stora marknader och låglöneländer är en kombination som skapar möjligheter för företagen. De snabbt växande marknaderna i Baltikum kan erbjuda lönsamma samarbetsmöjligheter för små- och medelstora företag, men även lokala nätverk mellan näringsidkare utgör potential. Spetskompetensen är samlad i kluster, vilket kan fungera som ett fundament för en bred industriplattform inom områden såsom sjöfart, IT och kommunikation. Klustrena har uppstått till stor del på grund av närheten till sjöfarten och rederierna, eftersom det är som leverantörer och genom samarbete som de utvecklat sin spetskompetens. Detta kan användas för att öka konkurrenskraften på den gemensamma och globala marknaden.

Största delen av näringslivet är koncentrerat till stadsområdet Mariehamn men även landsbygden har etableringspotential. Goda kommunikationer med en infrastruktur av hög kvalitet tillhandahåller en tillfredsställande företagsmiljö.

Den nya informationstekniken är särskilt lämpad för den glest bebodda och utspridda skärgården i vilken massproduktion är ofördelaktigt på grund av det direkta transportberoendet. Vid sidan om att underlätta vardagslivet ger tekniken även försörjningsmöjligheter för de bofasta.

2.4.2. Utbildning och innovation

En fortsatt utveckling av utbildningssystemet förutsätts inom samtliga utbildningsområden och på alla nivåer för att skapa en grund för ekonomisk utveckling i kunskapssamhället. Gymnasialstadieskolorna, högskolan och ett näringsliv med många teknologiföretag bör vara en bra grund. De utbildningsmöjligheter som erbjuds i Sverige och Finland bidrar också, förutsatt att landskapet kan attrahera och rekrytera den utbildade arbetskraften. Teknologioch kunskapsnivån är idag låg hos många företag, men komplexiteten av produkter och tjänster tenderar att öka. De avancerade och kunskapsintensiva delarna av tjänstesektorn är de branscher som idag växer snabbast. Dessa branscher präglas av innovation och initiativförmåga.

Utsikterna för de exportbaserade tjänsterna är goda. Inom vissa områden är näringslivets kompetens och kunnande konkurrenskraftigt. Sjöfartsnäringen i symbios med bank- och försäkringsbranschen samt delar av IT-sektorn och andra tjänster kan tillsammans penetrera nya marknader på ett effektivt sätt. Sjöfarten har bidragit till att ett landbaserat företagskluster skapats. Inom detta finns leverantörer av teknik, kunskap och tjänster för att kunna leverera de produkter som rederierna efterfrågar. Företagen är inte bara leverantörer till lokala aktörer utan har också genom sina kontakter och kunskaper utvecklats till internationella aktörer. Den stora kunskapsbas och utvecklingspotential som finns inom klustret kan stärkas under den annalkande programperioden.

2.4.3. Samhället och besöksnäringen

Utvecklandet av skatteinstrument möjliggör att landskapet effektivare kan påverka näringslivsutvecklingen. Att överta beskattningsverktygen kan förbättra tillväxtmöjligheterna. Eventuella utflaggningar av handelsflottan vittnar om en brist på harmoniserade skatteincitament för rederinäringen. I ett sådant scenario skulle öriket drabbas hårt och således är utökad skattekompetens av stor politisk och finansiell vikt för öriket. Den del av beskattningsverktygen som Åland idag innehar, den kommunala beskattningen, utgör ett viktigt incitament för tillväxten och konkurrensförmågan.

Åland har tack vare sin storlek möjlighet att skapa en effektiv offentlig sektor. Ett nära samarbete mellan det privata näringslivet och det offentliga kan öka företagets tillväxtmöjligheter. För att ett samarbete ska fungera mellan dessa två parter är det viktigt att en dialog förs om deras roller och uppgifter.

Besöksnäringen har möjlighet att vara långsiktigt lönsam och hållbar. Hållbar turism inkluderar ansvarstagande för naturen, kulturen och den sociala miljön. De gynnsamma förutsättningarna inom turismen är en möjlighet som bör exploateras. Antalet inresande till Åland är varje år över 2 miljoner, majoriteten av dessa är kryssningspassagerare som inte övernattar här. Cirka 220 000 personer övernattar på Åland årligen. Genom satsningar på turism som inte är säsonsberoende kan Åland skapa en året runt turism. Om den genomsnittliga turistens besök skulle öka från två till tre nätter skulle antalet övernattningar att stiga med totalt 40 procent, den procentuella förändringen skulle påverka stora delar av det lokala näringslivet.

Hälsa och kultur förutspås bli en betydande handelsvara som kan komma att locka fler besökare. En relativt oexploaterad handelsvara är kultur, detta är ett strategiskt område som har tillväxtpotential.

2.4.4 Energi

Energifrågorna är både regionala och globala. EU har ambitiösa mål att minska användningen av fossila bränslen och intensifiera energieffektiviseringen. Fokus läggs på förnyelsebara energikällor som gynnar miljön, vilket är något som skapar möjligheter till samarbeten för att uppnå bästa resultat.

3. Utvärdering och erfarenheter av Ålands Mål 2- och Mål 3-program 2000-2006

3.1. Mål 2-programmet 2000-2006

Erfarenheter av tidigare program har genererat rekommendationer²⁰ som beaktas i ERUF-programmet år 2007-2013.

- I arbetet med nya projekt bör speciell uppmärksamhet riktas mot projektidéer som verkar vara framsprungna utifrån specifika kundkrav. Dessa verkar ge mest omedelbart positiva resultat.
- Att avstå från egna åtgärder för de horisontella målsättningarna.
- Att undersöka möjligheterna att utveckla tematiskt, framför geografiskt, avgränsande åtgärder. Basera de tematiska åtgärderna på strategiska analyser av nyföretagarnas behov och undvik att göra dem branschavhängiga. Gör tematisk skillnad mellan två målgrupper: aktörer som motiverar ekonomisk verksamhet utifrån individuella livsstilar och aktörer som har innovation – och tillväxtambitioner.
- Att fastställa resultatindikatorerna tidsmässigt i förhållande till projektets gång. Kvantifiera resultatambitionerna direkt efter projektens avslut samt två år efter att projektet är avslutat.

3.2. Mål 3-programmet 2000-2006

På basen av erfarenheter av tidigare program föreslås följande rekommendationer för kommande program.²¹

- Koncentrera stora delar av insatsen på målgrupper som hittills inte varit representerande bland brukarna, särskilt personer med låg formell utbildningsnivå.
- Lägg större vikt vid att utveckla och motivera insatser som direkt bidrar till att minska klyftan mellan befolkningens formella utbildningsprofil och den lokalt efterfrågade kompetensen på arbetsmarknaden.
- Undersök i detta sammanhang möjligheten till ett närmare samarbete med (ny)etablerade utbildningsinstitutioner på Åland.

Erfarenheter av tidigare program påvisar ett behov av ett stärkt institutionellt lärande i förvaltningen och metodutveckling av projektaktivitetsuppföljning. För att attrahera nya grupper för kompetenshöjande insatser bör administrativa förenklingar kunna genomföras i ett nytt program och att möjligheten finns för en aktivare, mer målinriktad projektgenerering som kan utföras på mindre företag och arbetsplatser.

²⁰ Uppdatering av halvtidsutvärdering av Ålands Mål-2 program 2000-2006

²¹ Uppdatering av halvtidsutvärdering av Ålands Mål-3 program 2000-2006

B. ÖVERGRIPANDE MÅLSÄTTNING

Överensstämmelse med gemenskaps- och annan politik

De övergripande målsättningarna med Ålands två program följer gemenskapens riktlinjer för perioden år 2007-2013 (KOM (2005) 0299) och rådets förordning (EG) nr 1083/2006 om allmänna bestämmelser för Europeiska regionala utvecklingsfonden, Europeiska socialfonden och Sammanhållningsfonden samt om upphävande av förordningen (EG) nr 1260/1999 (i fortsättningen (EG) nr 1083/2006), artikel 3, punkt 1 stycke 2 och punkt 2b, d.v.s. att öka konkurrenskraften, tillväxtpotentialen, produktiviteten och förstärka den sociala sammanhållningen genom att satsa på kunskap, innovation och bättre nyttjande av humankapitalet.

Inom regionalfundsområdet kommer Åland i enlighet med artikel 5 i rådets förordning (EG) nr 1080/2006 om Europeiska regionala utvecklingsfonden och om upphävande av förordning (EG) nr 1783/1999 (i fortsättningen (EG) nr 1080/2006) att fokusera på projekt inom innovation, kunskapsöverföring, energi och ökat IKT-användande. Socialfundsområdet karaktäriseras i enlighet med artikel 3, punkt 1 i rådets förordning (EG) nr 1081/2006 om Europeiska socialfonden och om upphävande av förordning (EG) nr 1784/1999 (i fortsättningen (EG) nr 1081/2006) av åtgärder inom humankapital och delaktighet. Inom socialfundsområdet kommer principerna för Equal att beaktas, särskilt när det gäller anställbarhet, företaggaranda och anpassningsförmåga²².

Strategin och programmen är skrivna i enlighet med de direktiv som angivits i rådets förordningar som nämndes ovan. Programmen följer de riktlinjer som framkommit i Lissabonstrategin med betoning på de två huvuduppgifterna – att skapa en starkare, varaktig tillväxt och fler och bättre jobb. KOM (2005) 24, 2.2.2005. Det visas genom att hela substansprioriteterna i programmen öronmärks till utgiftskategorier som har definierats stöda Lissabonstrategin.

Den åländska strategin anknyter till en rad av de prioriteringar som återfinns i Finlands reformprogram (NRP) och i den finländska strategiska referensramen. Det gäller särskilt NRP-prioriteringarna om kompetens och innovationer (riktlinjer 7, 8 och 9); entreprenörskap (riktlinje 15); hållbar användning av resurser (riktlinje 11) samt utveckling av human kapital och sysselsättning (riktlinjer 19, 20 och 24). Följande prioriteringar i den finländska strategiska referensramen är relevanta för de åländska operativa programmen. Att främja företagandet: att främja innovativa aktiviteter, nätverk och kompetensstrukturer; att främja kompetensutveckling; sysselsättning och entreprenörskap.

Horisontella målsättningar gäller för jämlikhet, jämställdhet och en långsiktigt hållbar utveckling. I de operativa programmen konkretiseras hur målsättningarna påverkar programgenomförandet. Tonvikten ligger vid att i uppföljningen av projekt samla in fakta som anger vilka effekter aktiviteten har gett beträffande jämlikhet, jämställdhet och miljö.

Överensstämmelse med nationell politik

Ålands landskapsregering samordnar sina närings- och utbildningspolitiska insatser inom ramen för programmen. Den näringspolitiska målsättningen är att, inom ramen för en hållbar utveckling, skapa förutsättningar för en stabil näringsverksamhet, tryggad sysselsättning och goda utkomstmöjligheter. Välståndet har utvecklats mer genom praktiskt handlag och kloket

²² Gemenskapsinitiativet Equal

i affärer än genom egenproducerad vetenskaplig kunskap. De starka näringarna har vuxit fram under en lång tid och genom att möjligheterna i omvärlden har utnyttjats. Exporten består främst av tjänster och inte av varor. Största delen av tjänsteexporten kommer från den för landskapet livsviktiga sjöfartsnäringen. Målsättningen är att med beaktande av EU:s regelverk fortsätta stöda näringslivets utveckling med såväl finansieringshjälp som andra främjande åtgärder. Landskapsregeringens näringspolitiska roll skall vara att skapa förutsättningar för entreprenörer och företag och för att starta nya och utveckla befintliga företag. Den grundläggande principen för näringspolitiken är att ge goda och långsiktiga förutsättningar för utveckling av affärsidéer.

De utbildningspolitiska målen är fortsättningsvis att ge ålänningar relevant och kvalitativ utbildning. Allas rätt till en likvärdig utbildning är utgångspunkten i landskapsregeringens handlingsprogram om utbildningspolitik. Tillgången till utbildning och möjligheten till lärande på olika nivåer bidrar till att stärka människors självförtroende samt tillvarata begåvningsreserven i samhället. Förutom den betydelse som utbildningen har för den enskilde och dess möjligheter att komma till sin rätt på en allt mer kunskapskrävande arbetsmarknad är utbildning också en nyckelfaktor för en modernisering av samhällsutvecklingen och en ökad ekonomisk tillväxt. Inom gymnasialstadiet genomförs en reform, Struktur-07, som tar sikte på att omvärldsanpassa och effektivisera utbildningssystemet. Studerande skall efter att reformen genomförts, ges en likvärdig tillgång till skolans samlade kompetenser och utbildningsutbud samt ökade möjligheter att kombinera studier på ett flexibelt sätt efter förmåga och intresse. En ökad satsning på e-lärande och virtuell pedagogik samt validering av grundläggande färdigheter är medel i den kommande gymnasieskolan att öka tillgängligheten till utbildning och till ett livslångt lärande. Gymnasieutbildningen som består av både yrkesutbildning och allmänbildande utbildning för unga och vuxna, utgör grund för arbetsliv, eget företagande eller för vidare studier.

Det åländska samhället präglas av låg arbetslöshet och en hög och jämställd sysselsättningsgrad. Den offentliga sektorn med sjukvård, omsorg och utbildning är väl utvecklad. Befolkningstätheten är låg, 17,5 personer per km², och cirka 75 procent av de åländska företagen är småföretag med 0-4 anställda. Det finns endast sex företag med fler än 250 anställda och hälften av dessa är rederier med huvudinriktning på passagerarsjöfart och turism. Ekonomin karaktäriseras av ett stort beroende av sjöfarts- och turismbranschen samt mikroföretagande, framförallt inom servicesektorn.

Trots att större delen av företagen är mikroföretag har de samma utmaning som de stora, att driva den ekonomiska utvecklingen framåt. Småskaligheten gör det krävande för företagen att leva upp till kunskaps- och utvecklingskraven och incitamenten för egenföretagandet i relation till en anställning kan uppfattas som ringa. Primärnäringarna med fåmansföretag är fortfarande av betydelse för sysselsättningen, framförallt i glesbygden och skärgården. I dagsläget utgör primärnäringens produktion i huvudsak råvara för livsmedelsindustrin och den lokala förädlingsgraden kan betraktas som låg.

Den traditionellt sett låga arbetslösheten kan delvis förklaras med läget mitt i Östersjön som innebär stora arbetsmarknader i såväl öst som väst, vilka har en utjämnande effekt på sysselsättningsläget över konjunkturcyklerna. Inflyttning har dock skett årligen oberoende av konjunkturläge vilket indikerar att det finns en ständig arbetskraftsefterfrågan. Utifrån detta kan det konstateras att en ökad arbetslöshet snarare beror på obalans mellan utbud och efterfrågan på arbetskraft än på emigration. Under de senaste fem åren har Åland haft i medeltal ett flyttningsnetto på 184 personer per år. Strukturproblem på arbetsmarknaden finns

med andra ord eftersom den tillgängliga kompetensen hos arbetskraften inte alltid motsvarar näringslivets efterfrågan. Perioden år 2008-2015 kommer flertalet av fyrtiotalisterna att gå i pension vilket kommer att resultera i luckor på arbetsmarknaden som ska fyllas med nya förmågor, matchningsproblem kan ytterligare förvärras eftersom kompetensen och sakkunskapen som efterfrågas kanske inte motsvarar det existerande lokala utbudet. I och med att öriket inte kan erbjuda ett fulltäckande utbildningsutbud är det svårt att helt undvika kunskapsflykt eftersom ungdomarna tenderar att inte återvända till hembygden direkt efter avslutade studier på annan ort. Det är därför av stor vikt att lägga fokus på att attrahera både yrkesutbildade och högskoleutbildade till den åländska arbetsmarknaden för att minimera de framtida matchningsproblemen.

Mot denna bakgrund är de åländska programmens huvudmål:

- att utveckla den åländska ekonomin mot högre förädlingsgrader och ett ökat kunskapsinnehåll i produktionsprocesser och produkter.
- att förbättra nyttjandet av humankapitalet genom en generell höjning av kompetensnivån bland vuxna i arbetslivet och genom en ökad integration av utanförgrupper.

Jämlikhet, jämställdhet och en långsiktig hållbar utveckling utgör de horisontella målsättningarna, vilka operationaliseras i genomförandet av programmet. I projektuppföljningen utreds effekterna på jämlikhet, jämställdhet och miljö.

4. Strategin och de två operativa programmen

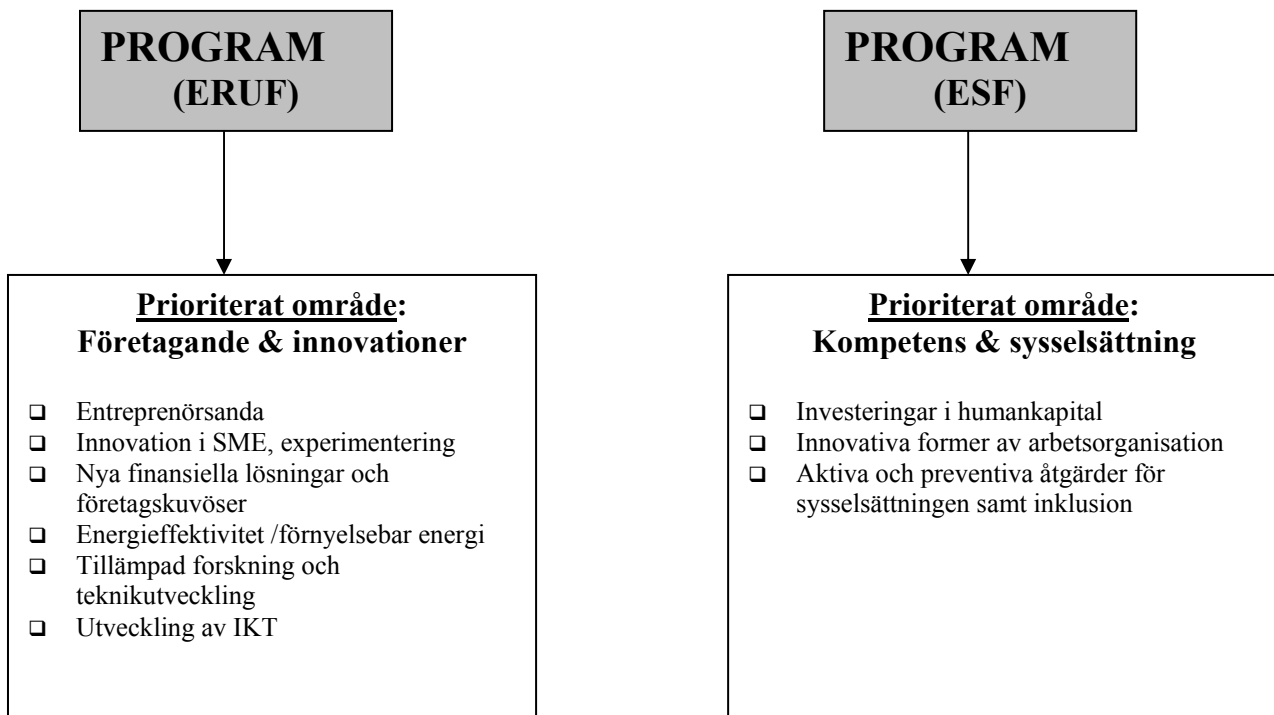
Huvudstrategin är att koncentrera de åländska strukturfondssatsningarna till de områden i den socioekonomiska föranalysen som har visat sig vara relativt svagt utvecklade och till de områden som har goda förutsättningar att bygga vidare på de potentialer och möjligheter som finns. Genom delfinansiering från ERUF och ESF skapas ett betydande mervärde till den nationella insatsen och politiken. Kvantifierade mål formuleras i respektive operationellt program. Åland kommer att genomföra två operativa program inom ramen för målet regional konkurrenskraft och sysselsättning år 2007-2013.

Den övergripande strategin konkretiseras i två operativa program som vardera innehåller ett prioriterat substansområde:

- Företagande och innovationer. (ERUF)
- Kompetens och sysselsättning. (ESF)

Den först nämnda för att stärka ekonomins tillväxtpotential och produktivitet, och den senare för ett bättre nyttjande av humankapitalet. I tabellerna med finansieringen fördelad enligt de s.k. Lissabon-koderna framgår var fokus för den kommande programperioden ligger.

DEN ÖVERGRIPANDE PROGRAMSTRUKTUREN:

C. Bestämmelser för genomförande av programmen

Statsstöd

Offentlig stödfinansiering under denna programperiod ska vara förenligt med gemenskapens statsstödsregler som gäller vid tidpunkten för finansieringsbeslutet. Landskapsregeringen ansvarar för att ifrågavarande stöd är förenligt med gemenskapens statsstödsregler.

Myndigheter som avses i artikel 59 (EG) 1083/2006.

Ålands landskapsregering innehar uppgiften som förvaltningsmyndighet och attesterande organ för Ålands program för Regional konkurrenskraft och sysselsättning i enlighet med artikel 59 punkt 1a-b) (EG) nr 1083/2006. Ålands landskapsregerings interna revisionsbyrå fungerar som den revisionsmyndighet som avses i artikel 59 punkt 1c) (EG) nr 1083/2006. Revisionsbyrån är fristående och lyder inte under någon av centralförvaltningens avdelningar.

De avdelningar som medverkar i administrationen och förvaltningen av Ålands program för Regional konkurrenskraft och sysselsättning är främst näringsavdelningen, utbildnings- och kulturavdelningen samt finansavdelningen. Den interna organisationen är upplagd så att näringsavdelningen ansvarar för genomförandet, förvaltningen och uppföljningen av programmet med finansiering ur ERUF medan programmet med finansiering ur ESF administreras av utbildnings- och kulturavdelningen. Finansavdelningen ansvarar för utbetalningar, rekvisitioner av medel från ERUF och ESF och här till hörande intygsdeklarationer. Redovisningsbyrån vid finansavdelningen handhar bokföringen av EG-medlen. Revisionsbyrån utför den finansiella kontrollen av programmet och upprättar intyg över slutförd stödform.

Administrationn av stödprogrammet sker enligt de förvaltningsrättsliga principer som allmänt tillämpas inom landskapsförvaltningen, i vilka bl.a. ingår bestämmelser om kontroll, revision och återkrav av felaktigt utbetalda medel. Vid administrationen av stödprogrammet eftersträvas på alla nivåer en tillfredsställande verifieringskedja från beslut till bokföring och verifikationer (audit trail). Vidare eftersträvas en sund och ändamålsenlig ekonomisk förvaltning för att säkerställa ett effektivt och korrekt genomförande av den verksamhet som samfinansieras av strukturfonderna.

Slutlig stödmottagare är Ålands landskapsregering. Medlen från ERUF samt ESF kanaliseras direkt till landskapsregeringen i enlighet med de budgetåtaganden kommissionen gör från och med dess godkännande av Ålands programdokument och upptas i landskapet Ålands årliga budget. Bestämmelserna om landskapet Ålands budget finns i landskapslagen om Ålands finansförvaltning (ÅFS 43/71) och budgetförordningen för Åland (ÅFS 70/79) med ändringar. Landskapsregeringen upptar även den nationella offentliga medfinansieringen i landskapet Ålands årliga budget. Projektbeslut tilldelar sedan varje enskilt projekt den nationella medfinansieringen. Kommuner, ideella organisationer m.fl. samt privata företag är också parter i finansieringen av projekt. Finansieringsandelen bestäms från projekt till projekt i samband med beslutsfattande av varje enskilt projekt.

Enligt artikel 280 a i EG-fördraget skall medlemsstaterna vidta samma åtgärder för att skydda gemenskapens medel som de vidtar för att skydda sina egna finansiella stöd. Regeln berör såväl granskning av ekonomi som missbruk av förmåner samt sanktioner. Medlemsstaterna

skall dessutom koordinera ansvaret för att följa upp och rapportera förekomsten av missbruk och förväntas också koordinera sina åtgärder för att skydda gemenskapens finansiella intressen. Landskapsregeringen kommer att fastställa erforderliga rutiner för hanteringen av medel från ERUF och ESF i den beskrivning som Åland skall inlämna i enlighet med artikel 71 (EG) nr 1083/2006.

Samordning mellan insatser finansierade av ERUF, ESF, EJFLU och EFF

Inför programperioden 2007-2013 har landskapsregeringen utarbetat ett landsbygdsutvecklingsprogram (EJFLU), ett åtgärdsprogram för fiskerinäringen (EFF) samt två operativa program inom ramen för målet regional konkurrenskraft och sysselsättning, dels Företagande och innovationer (ERUF) och dels Kompetens och sysselsättning (ESF). Därutöver deltar landskapsregeringen tillsammans med Sverige, Finland, Estland och Lettland i utformningen av Interreg IV-programmet Central Baltic Programme och särskilt underprogrammet Archipelago and islands. Åland har möjlighet att delta i projekt finansierade genom Interreg IVB Baltic Sea Region programmet där särskilt innovationsfrågorna och en stärkt konkurrenskraft hanteras i ett transnationellt perspektiv. Genom interregionala samarbetsprojekt kan skärgårds- och ö-specifika frågor lyftas upp, men det föreslås inte att särskilda medel öronmärks i det operativa ERUF-programmet för dylika aktiviteter.

Ett annat initiativ som det finns möjligheter att delta i eller följa är ”Regioner för ekonomisk förändring”. Inom denna satsning har fokus legat på nätverk och hur det som arbetssätt kan resultera i förbättrad innovationsförmåga inom gemenskapen. Innovation och experimentering uppmuntras och tillgången till relevant expertis och utrustning förenklas mellan regionerna, vilket innebär en effektivisering av evalueringsprocesserna. Regioner för ekonomisk förändring förväntas bidra stort till en stärkt ekonomisk tillväxt och ökad konkurrenskraft inom gemenskapen men även förbättra antalet arbetstillfällen. Initiativet är bra och bidrar till gemenskapens övergripande målsättningar och Åland kommer att följa med utvecklingen för att hitta inspiration och idéer som kan tillämpas även på Åland.

De olika programmen kommer geografiskt att omfatta hela Åland (NUTS II) och ha vissa innehållsmässiga beröringspunkter. I landsbygdsutvecklingsprogrammets tredje axel finns vissa kopplingar till ERUF och ESF-programmen när det gäller innovationer, energi och kompetens. Fiskeriprogrammet har beröring med ERUF- och ESF programmen både när det rör näringslivsutveckling och kompetens och till EJFLU-programmet när det handlar om lokal utveckling. Det gränsöverskridande samarbetet har innehållsmässiga kopplingar till flera av de övriga programmen men har naturligt en annan dimension genom den gränsregionala nyttan som ska uppfyllas i projekten och medverkande från olika regioner.

Landskapsregeringen ansvarar för samordning av de nämnda finansieringsinstrumenten, utom Interreg IV, som genomförs på Åland. Koordineringen under programberedningsprocessen har skett genom några vägledande principer som tar fasta på stödmottagaren och typer av projekt. Lantbrukare samt fiskare och fiskeriföretag som utvecklar projekt inom primärnäringsarna kan endast vända sig till landsbygdsutvecklingsprogrammet respektive fiskeriprogrammet. Avsikten är att i tillämpningsanvisningarna som tas fram inom förvaltningen för programmets genomförande även definiera att företag verksamma i nämnda primärnäringsarna men som vill förädla eller vidareutveckla aktiviteter utanför primärnäringsarna kan vända sig även i dessa finansieringsärenden till de två nämnda programmen. Etablering och utveckling av mikro och småföretag hör främst till landsbygdsutvecklingsprogrammet. Ett undantag gäller kommersialisering av förnyelsebar energi som finansieras från ERUF.

Samma förhandsutvärderare har granskat ERUF, ESF och EJFLU-programmen. Vid genomförandet av programmen kommer en delvis gemensam beredning att nyttjas vad gäller beredning av finansieringsansökningar, hantering av kostnadsredovisningar och kontroller för ERUF, ESF, EJFLU och EFF-programmen. Möjligheten till en gemensam övervakningskommitté kommer att nyttjas för ERUF och ESF och uppföljningsarbetet kommer dessutom att samordnas med EJFLU.

I och med Ålands litenhet är det möjligt att implementera programmen genom en och samma administrationsapparat på central nivå. En koordinering mellan flera olika regionala administrationsfunktioner är därmed inte nödvändig.

D. Finansieringstabeller inkl. Lissabon-målen

Finansiell tabell

Konkurrenskraft sysselsättning									
OP	Fond	Summa	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	ERUF								
OP 1		3.125.552	420.424	428.833	437.409	446.157	455.081	464.182	473.466
	ESF								
OP 2		3.125.552	420.424	428.833	437.409	446.157	455.081	464.182	473.466
Summa alla fonder									
NSRF 2007-2013		6.251.104							
Summa ERUF		3.125.552							
Summa ESF		3.125.552							

Lissabon-målen

Kod	Prioritet	Operativt program	Anslag från gemenskapen fördelat till kategorien per operativt program (EUR)	Totalt anslag från gemenskapen fördelat till kategorien (EUR)	Kategoriens del av det totala gemenskapsstödet till regional konkurrenskraft och sysselsättning (%)
Total	Forskning och teknisk utveckling, innovation och entreprenörskap			1.800.318,00	28,80%
3	Tekniköverföring o. förbättrade nät för samarbete...		300.053,00		
4	Stöd till FoTU, särskilt i små o medelstora företag...		300.053,00		
5	Avancerade stödtjänster till företag och grupper av...		300.053,00		
7	Inv. i företag kopplade till forskn. och inov.		300.053,00		
8	Andra investeringar i företag		300.053,00		
9	Andra åtg. för stimul. av forsk, inov, entrepr i små o...		300.053,00		
Total	Informationssamhället			600.106,00	9,60%
10	Infrastruktur för telefoni (inklusive bredbandsnät)		120.021,20		
11	IKT, tillgång, säkerhet, samverkan, riskförebyggande..		120.021,20		
13	Tjänster o tillämp. för medborg. e-häls. e-handel...		120.021,20		
14	Tjänster o tillämp. för s och m företag. e-häls. e-handel...		120.021,20		
15	Andra åtg...företags tillg o anv av IKT		120.021,20		
Total	Energi			600.106,00	9,60%
40	Förnybar energi: Sol		150.026,50		
41	Förnybar energi: Biobränsle		150.026,50		
42	Förnybar energi: Vattenkraft, geotermisk o annan		150.026,50		
43	Energieffektivitet: Kraftvärme, energihantering		150.026,50		
Total	Ökad anpassningsförmåga hos arbetstagare.....			996.000,00	15,93%
62	Utveckling av system o strategier		288.000,00		
63	Innovativa o produktiva sätt att organisera arbetet		216.000,00		
64	Utveck...för anställning, utbildning o stöd		492.000,00		
Total	Förbättrat tillträde till arbetsmarknaden..ökad varaktig			888.000,00	14,21%
65	Modernisering och förstärkning av arbetsmarknadens..		200.000,00		
66	Aktiva o förebyggande åtgärder på arbetsmarknaden		296.000,00		
69	Åtgärder för förbättrat tillträde..varaktighet, deltagande		96.000,00		
70	Insatser för migranter, social integration		296.000,00		
Total	Förbättrad social integration för mindre gynnade pers			388.000,00	6,21%
71	Integration o återinträde, diversifieringsacceptans		388.000,00		
Total	Ökat humankapital			728.530,00	11,65%
72	Planering, införande, genomförande..utbildningssyst		572.000,00		
74	Utveckl. mänskliga potentialen inom forskning o innovation		156.530,00		
Totalt allokerat av gemenskapsmedel till öronmärkta kategorier				6.001.060,00	96,00%
Totalt allokerat av gemenskapsmedel till regional konkurrenskraft och sysselsättning				6.251.104,00	

